



LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Har man en gång fått stämpeln som brottsling så blir man aldrig av med den”

- **En kvalitativ studie om kriminellas egna upplevelser av
kriminalitet**

Elina Erlandsson & Mimmi Isacson

Kandidatuppsats SOPA 63

HT 2017

Handledare: Mats Hilde

Abstract

Author(s): Elina Erlandsson & Mimmi Isacson

Title: Once you've received the stamp as a criminal, you will never get rid of it

Supervisor: Mats Hilde

Assessor: Mats Mosesson

Criminality is an issue that is dealt with by many different agencies. The purpose of our study was to interpret and analyze which factors are of importance to an individual's road into criminality, the time spent in criminality, and the road out of criminality. The study was implemented using a qualitative method by conducting six (6) semi-structured interviews with male criminal offenders that have admitted to their criminal behavior, are adults, and have been a criminal for more than five (5) years. The results show that upbringing had an effect on their road into criminality, and, belonging and the access to fast money kept them in the criminal lifestyle. The results did not clearly describe how to leave a life of criminality though, as the interviewees' answers differed.

Keywords: criminality, criminal life style, the road in, the road out, abnormal behavior

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Problembakgrund.....	4
1.2 Problemformulering.....	5
1.3 Syfte.....	5
1.4 Frågeställningar.....	6
2. Tidigare forskning.....	7
2.1 Vägen in i kriminalitet.....	7
2.2 Att vara kriminell.....	8
2.3 Vägen ut ur kriminalitet.....	10
2.4 Sammanfattning av tidigare forskning.....	11
3. Teoretisk referensram.....	12
3.1 Hirschis kontrollteori.....	12
3.2 Spänningsteori.....	13
3.3 Beckers stämplingsteori.....	15
3.4 Sammanfattning av teori.....	16
4. Metod och metodologiska överväganden.....	16
4.1 Kvalitativ metod.....	16
4.2 Hermeneutik och förståelse.....	18
4.3 Datainsamlingsmetod.....	18
4.4 Urval.....	19
4.5 Studiens genomförande.....	20
4.6 Vår analysmetod.....	21
4.7 Tillförlitlighet.....	22
4.8 Arbetsfördelning.....	23
4.9 Forskningsetiska överväganden.....	23
5. Resultat.....	24
5.1 Vägen in.....	25
5.1.2 Skolan.....	27
5.1.3 Första lagöverträdelsen.....	28
5.1.4 Sammanfattning av vägen in.....	30
5.2 Den kriminella livsstilen.....	30
5.2.1 Tillhörighet.....	30
5.2.2 Kriminalitetens drivkraft.....	32
5.2.3 Sammanfattning av den kriminella livsstilen.....	33
5.3 Vägen ut.....	33
5.3.1 Vändpunkter och exitprocesser.....	33
5.3.2 Intermittency.....	35
5.3.3 Livet utan kriminalitet.....	36
5.3.4 Sammanfattning av vägen ut.....	37
6. Avslutande diskussion och sammanfattning.....	37
6.1 Sammanfattning.....	37
6.2 Avslutande diskussion.....	38
7. Referenser.....	41
Bilaga 1.....	44
Bilaga 2.....	45

1. Inledning

Kriminalitet är ett ämne som personer inom olika myndigheter ofta möter. Vi båda kommer i kontakt med målgruppen genom vårt arbete på frivård och socialtjänst. Vi upplever att arbetet med denna grupp ofta är styrt av färdiga mallar och frågeformulär som sätter ramarna för vad som ska pratas om. Som myndighetsperson så har du ofta en agenda i ditt möte med människor och du frågar efter svar utifrån just den agendan. Sällan är en myndighetsperson eller expert tyst, lutar sig tillbaka och låter klienten själv få berätta sin historia och välja vad den tycker är viktigt att framföra. I denna studie har vi valt att lyfta fram de kriminella personernas självupplevda erfarenheter. Vi låter dem lyfta fram vilka faktorer de själva anser vara viktiga för deras väg in i kriminalitet, deras kriminella livsstil och vägen ut ur kriminalitet. Varje individs livsberättelse är viktig för att kunna skapa mening och tolka andras upplevelser av världen.

1.1 Problembakgrund

Enligt brottsrummet, som är en satsning av Brå (Brottsförebyggande rådet), har mellan 1,2 och 1,5 miljoner brott anmälts de senaste fem åren. Trots detta kan man inte visa på att antalet brottslingar i samhället ökat även om anmälda brott ökat sedan 1950-talet. Anledningen är att det finns en svårighet att bevisa brottsligheten i Sverige då alla brott inte anmäls.

Brottsrummet beskriver även att en förklaring till att brotten har ökat kan vara att regler och rutiner kring polisanmälan har ändrats. Ett exempel på detta är att flera skolor nu har anmälningsskyldighet om ett barn misshandlar ett annat barn (Brottsrummet.se, 2015).

Polisen (u.å.) beskriver att det mest brottsintensiva skedet i livet är under tonårstiden. De som faller offer för brott samt utför dessa är både flickor och pojkar. Det är däremot fler pojkar som utför brott samt faller offer för fler våldsbrott. Mellan 13–17 års ålder är det vanligt att brott utförs som en engångsföreteelse och det är endast ett fåtal som fortsätter. Risken för att ungdomar ska hamna i kriminalitet kan bero på olika faktorer. Det tas bland annat upp att det kan ha att göra med svårigheter i familjen, kriminalitet i familjen, bristande ekonomiska och sociala resurser med mera (ibid.). År 2010 var det omkring 86 600 personer som begick sitt första brott och cirka 34 500 personer har återfallit åtminstone en gång när man blickar över en treårsperiod, vilket är 40 %. Vid en undersökning av skillnader mellan könen visar det sig att 17 800 kvinnor och 68 700 män återföll efter att begått ett brott (Brå, 2017).

1.2 Problemformulering

Forskningen beskriver kriminalitet som ett "multideterminerat" fenomen. Det betyder att det finns olika risk- och skyddsfaktorer som i kombination med varandra kan öka risken för delaktighet i brottsligt beteende (Brå, 2009). Detta blir extra tydligt för barn och ungdomar som utvecklas i olika sociala kontexter så som bland annat skola, familj samt umgängeskrets. Dessa sociala kontexter samt individen själv blir påverkade av olika riskfaktorer som kan leda till en kriminell utveckling. I olika studier har man kommit fram till att om familjen har en bristande ekonomi, stränga uppfostringsmetoder, osund relation mellan föräldrar och barn, om övergrepp förekommit eller om det finns ett missbruk hos föräldrarna är risken för en kriminell utveckling förhöjd. Att ha en stark anknytning till en förälder, verkar däremot vara en skyddsfaktor (Nilsson & Estrada, 2009).

Att lämna ett liv bakom sig och börja på ett nytt är svårt. Att ta sig ur kriminalitet och börja leva ett laglydigt liv kan för många kännas som en omöjlighet. Många tar sig ut ur det och lever några år som icke kriminell men väljer sedan att återgå till den kriminella livsstilen (Carlsson, 2014). I vissa individers liv har en vändpunkt uppkommit då personen insett att den velat bryta med sin kriminella karriär (Carlsson 2014; Hedin, Herlitz & Kuosmanen, 2006). En sådan vändpunkt kan exempelvis påverkas av familj, arbete eller utbildning. För att ta sig ur kriminaliteten är det viktigt att få hjälp och stöd med att ändra ens egen inställning till sin kriminalitet, tänka annorlunda gällande värderingar för brott, knyta sociala kontakter som är stöttande, ta sig ur ett missbruk, skaffa ett boende samt en väg in på arbetsmarknaden efter en eventuell institutionstid (Ring & Westfeldt, 2012).

I denna studien låter vi de kriminella själva berätta om sin livssituation. Hur har deras väg in i kriminaliteten sett ut och vilka faktorer har varit viktiga för att deras liv tog just den riktningen? Hur formulerar de själva sin drivkraft till att leva ett liv i kriminalitet och vad behöver de för att lämna det bakom sig och börja på vägen ut? När myndigheter och experter har tystnat och de själva får berätta om sina erfarenheter; vad säger de då?

1.3 Syfte

Syftet med studien är att tolka och analysera vilka faktorer som är betydelsefulla för kriminella personers väg in i kriminalitet, tiden i kriminalitet och vägen ut.

1.4 Frågeställningar

Vilka faktorer anser en kriminell person har varit viktiga för vägen in i kriminalitet?

Vilka faktorer anser en kriminell person har varit viktiga för att upprätthålla en kriminell livsstil?

Vilka faktorer anser en kriminell person vara viktiga för vägen ut ur kriminalitet?

2. Tidigare forskning

När vi sökt efter forskning till detta kapitel har vi använt oss av sökmotorerna LUBsearch och Libris. Sökorden vi har använt oss utav är kriminalitet, vägen in, vägen ut, avvikande beteende och kriminell livsstil. Vi har även använt den engelska översättningen på orden. I samråd med vår handledare har vi också fått tips på böcker att söka efter på biblioteket samt avhandlingar och rapporter. Genom dessa vägar har vi även stött på litteratur som har tagit oss vidare till annan, för oss, relevant litteratur. Den forskning som vi till slut använde presenteras i detta kapitel.

Presser (2010) hävdar att mycket forskning kring kriminalitet och vad det är, är grundat på subjektiva bedömningar. Genom att låta personerna själva beskriva om händelser som de tror har varit avgörande för att hamna i kriminalitet eller vad som behövs för att ta sig ur det, så kan vi få en ökad förståelse för vad som är viktigt. Kriminellas egna berättelser om hur de ser på sin kriminalitet är ovärderliga för att kunna förstå då vi har en tendens att berätta om just det som är viktigt för oss men som kanske är svårt att förstå för utomstående (ibid.). Varje individs berättade livshistoria är viktig för att kunna skapa mening åt den upplevda erfarenheten och tolkningen av världen.

2.1 Vägen in i kriminalitet

I en studie av Nilsson och Estrada (2009) undersöker de hur brottsligheten ser ut i de olika faserna i livet. De går igenom uppväxten, ungdomsåren, övergången till vuxenlivet samt medelåldern. De undersöker brottsligheten i Stockholm där var femte person registrerats för brott någon gång i sitt liv fram till åldern 31 år. Det framgår i resultatet av undersökningen att uppväxtförhållandena påverkar. Har en problematik i uppväxten uppstått i form av exempelvis resursbrist har det visat sig att det finns en riskfaktor för att utveckla ett lagbrytande beteende. Riskfaktorerna kan bestå av begränsade ekonomiska möjligheter men kan också visa på brist på sociala band, sammanhang och kontroll. Resultatet visar vidare på att det är en högre andel av de kriminella, jämfört med de icke-kriminella, som har växt upp i en splittrad familj, trångbott hem eller med en fader som saknat utbildning. Generellt kan sägas att de som hamnat i brottsregistret i vuxen ålder redan som unga hade klart för sig att de hade sämre förutsättningar, det vill säga, resurser inför vuxenlivet (ibid.).

Nilsson (2002) beskriver i sin avhandling att skillnaden mellan jämförelsepopulationen och de kriminella deltagarna i sin undersökning var stor avseende ogynnsamma hemförhållanden. Mer än hälften av de kriminella hade vuxit upp med en förälder, mer än en tredjedel hade upplevt allvarliga slitningar i familjen, en fjärdedel hade ekonomiska svårigheter i familjen och hälften fick aldrig hjälp med skolarbete med mera. Dessa faktorer visar på ett tydligt samband mellan uppväxtförhållandena och kriminalitet säger bland annat Sampson och Laub samt Stattin med flera (Nilsson, 2002).

Forskare beskriver kriminalitet som ett fenomen som är multideterminerat. Med detta menar de att kombinationer av olika risk- och skyddsfaktorer skapar en ökad risk för att tonåringar ska hamna i kriminalitet. Turner och Ferrer-Wreder (Brå, 2009) nämner familjen, skolan, närsamhället och kamratkretsen som exempel på faktorer som i samspel kan verka som skyddande faktorer för att en tonåring inte ska hamna i kriminalitet men kan också vara riskfaktorer om de fungerar dysfunktionellt. Riskfaktorer i skolan kan till exempel vara dålig skolmiljö, dålig anknytning till lärare och skolmiljön samt tidigt skolmisslyckande medan till exempel framgång i skolan kan vara en skyddsfaktor. Att få en tillhörighet till en brottsbelastad vänkrets ökar risken för att utveckla en kriminell livsstil medan en vänkrets som inte sysslar med brott istället fungerar som en skyddande faktor.

En stor andel av alla som begår brott lever ensamma i vuxen ålder (Nilsson & Estrada, 2009). De som slutar med brottsligheten i tonåren har större möjlighet att ta sig in i det sociala livet och på arbetsmarknaden. Fortsätter brottsligheten in i vuxen ålder visar studien på att cirka hälften av dessa fortsätter att vara exkluderade från den sociala gemenskapen och från arbetsmarknaden. Sammanfattningsvis kan sägas att de personer som har en brottslig belastning har vuxit upp i hem där de ekonomiska och sociala resurserna har varit bristande och där sociala problem förekommit i högre utsträckning (ibid.).

2.2 Att vara kriminell

Det som nämns i ovanstående avsnitt är faktorer som är återkommande i flera studier, bland annat i Nilssons avhandling *Fånge i marginalen* (2002) där det också talas om olika orsaksfaktorer till ett brottsligt beteende. Han redovisar på ett tydligt sätt vilka faktorer som påverkar människor att vara kriminella. Att inte ha tillgång till ett arbete, boende eller sociala relationer har en stor betydelse för ett kriminellt beteende. Eftersom legala möjligheter ses

som svåruppnåeliga utav kriminella då de inte har resurser för att agera rätt och riktigt, tar de ofta till den brottsliga vanan då det är en lättare framkomlig väg att gå. Nilsson (2002) redovisar ett resultat där fångar, jämfört med befolkningen i övrigt har en mycket högre andel välfärdsproblem. Välfärdsproblemen består av utbildning, sysselsättning, ekonomi, boende, hälsa, sociala relationer, politiska resurser, trygghet med mera. För de fångar som upplever många problem i sitt liv, fyra eller fler, visar på en mycket utsatt social status i samhället. Det förklaras genom att välfärdsproblemen i sig är av en varaktig karaktär.

Hagen och McCarthy (Nilsson, 2002) redogör om det sociala perspektivets påverkan när brott utförs. De menar att brott inte kan förklaras genom brist på självkontroll eller att de gör fel val utan säger att den största anledningen till brott grundar sig på de förhållanden man vuxit upp under. Nilsson säger att många studier har genomförts för att förklara anledningen till människors start på den brottsliga banan och vilka faktorer som påverkar detta. Dock beskriver han avsaknaden av studier som visar på återfall och upphörandet med brott. Uggen och Pilavin (Nilsson, 2002) talar om att det finns ett större intresse i att finna orsaker och skäl till brott och dessa beror i många fall på levnadsförhållandena. I de fall levnadsnivåundersökningar visar på en hög levnadsnivå bedöms personerna ha ett större handlingsutrymme. Det skulle hjälpa till att byta fokus och kunna förklara hur man får människor som begår brott att sluta, det vill säga, beskriva vilka förhållanden som är gynnsamma för att det brottsliga beteendet ska upphöra. På frågan vilka möjligheter de tror sig ha efter sin frigivning, om de kommer att fortsätta begå brott, svarar över hälften av de intervjuade att de kommer att klara sig från att begå brott (Nilsson, 2002). Endast en femtedel säger tvärtom. Resultatet är förvånande då många trots allt är återfallsförbrytare och har resursbrist i sina levnadsförhållanden. Nilsson tolkar detta mer som ett uttryck för önskan om välgång än ett egentligt framtida scenario. En förklaring kan vara att av den höga andelen positiva kriminella visar det sig att de inte haft lika hög grad av välfärdsproblem samt färre avtjänade fängelsestraff (ibid.).

Åkerström (1983) beskriver i sin avhandling att brottslingar tycker att det kriminella livet är något roligt. "Svensson-livet" tycker många är allt för inrutat och inget de identifierar sig med. De beskriver även att det är viktigt att vara driftig för att komma in i en gemenskap i samhället och att livet i fängelse kan vara ganska bra trots allt. Genom enkätsvaren som Åkerström fått fram ur sin studie framkommer det även vad de kriminella tycker är positivt med att vara just kriminell. De menar att de får leva ett oförutsägbart liv då man aldrig kan

veta vad som kommer att hända, de har ingen chef som bestämmer över vilka arbetstider de ska ha och man kan tjäna stora summor pengar. Nackdelen är däremot att pengarna kan ta en allt för stor plats i ens liv som kriminell, att det hårda livet tär på en samt att det är svårt att bilda familj.

2.3 Vägen ut ur kriminalitet

Att tidigare ha blivit dömd för brott är en av de viktigaste faktorerna för att kunna förutse ny brottslighet men samtidigt visar studier på att brottslighetens varaktighet minskar för en stor del lagöverträdare ju äldre de blir (Carlsson, 2014). En liten andel lagöverträdare fortsätter dock att begå brott och ofta är de brotten då många och grova.

Sivertsson och Carlsson (2015) har undersökt vilken betydelse riskfaktorer i ung ålder har haft för en kriminell karriär i vuxen ålder. De fann då ett mönster; ju högre risk en individ hade i ung ålder desto högre brottsfrekvens förekommer i vuxen ålder. Studierna visar dock även på det motsatta. Alltså att det fanns de individer som hade haft en hög risk för brottslighet i ung ålder men inte fortsatt den kriminella karriären i vuxen ålder. Författarna konstaterar att det krävs en djupgående studie av den kriminella karriären och dess eventuella förändringsprocesser för att kunna förstå, det är alltså mer komplext än att bara hänvisa till tidiga riskfaktorer även om dessa har stor betydelse (Sivertsson & Carlsson, 2015).

En nyckel till att individer slutar att begå brott har inom forskning kallats för vändpunkter eller exitprocesser (Carlsson, 2014). En vändpunkt kan vara familj, ett jobb, en utbildning eller liknande stora händelser. En vändpunkt behöver inte innebära en förändring i sig men kan bidra till en förändring som gör att individen slutar att begå brott. Ett jobb kan till exempel innebära ett nytt socialt umgänge, en bättre självbild och plikt känsla som i sin tur leder till att individen slutar att begå brott (ibid). En vändpunkt eller exitprocess kan inte studeras som en isolerad enhet utan måste ses i sitt sociala sammanhang och de livsförloppsprocesser som omger den. Ett jobb kanske inte är starkt nog ensam men resultatet av vad ett jobb ger kan bidra till att personen tar beslutet att lämna den kriminella karriären.

Exitprocesser är även något som tas upp i rapporten *Exitprocesser och empowerment* (Hedin, Herlitz & Kuosmanen, 2006) där de har granskat vägen ut ur kriminalitet samt avvikande beteende via begreppet exitprocesser. En exitprocess kan ses som den stunden då, i detta fall, den kriminella inser att en förändring måste ske. Det finns olika sätt för den kriminella att

komma till insikt med detta. Det kan exempelvis ske genom att bli avskräckt på grund av något som hänt vilket bidrar till att ett destruktivt beteende upphör och där de samtidigt inser att man kan förlora något som upplevs som viktigt och värdefullt. Den kriminella kan även uppleva att den mognat och vill byta sin livsstil. Författarna beskriver exitprocessen som att den kriminella kommer till insikt med att någon förändring måste ske på grund av olika faktorer, man vill helt enkelt finna ett nytt sätt att leva. Dessa faktorer kan bestå av en händelse eller förändring i personens liv. För att motivationen ska finnas kvar över tid för den kriminella, att orka fortsätta vilja ändra livsstil, krävs oftast att en anhörig finns där som hjälp och support.

Carlsson (2014) har studerat en period i de kriminellas liv som han benämner som ”intermittency”. Det är den tid som finns mellan den kriminella karriärens start och slut, en period i livet när personen har ett tillfälligt uppbrott i den kriminella karriären. Carlsson menar att man kan använda begreppet intermittency på två sätt. Det ena handlar om att personen tar en time-out från den brottsliga karriären. Det tenderar att ske ganska tidigt i den kriminella karriären och behöver nödvändigtvis inte ha någon bakomliggande orsak utan ses av forskare mer som en naturlig del. Individen har inte för avsikt att sluta med brott utan tar just bara en paus. Det andra sättet däremot menar Carlsson (2014) ska ses som ett avbrutet försök att sluta med brott. Alltså det har funnits en vilja hos individen att inte längre vilja begå brott. Detta är en viktig skillnad då det innebär att det har funnits en förändring i personens värderingar och ett försök att ändra sitt levnadssätt. Det som gör att personen ändå återfaller i brott trots denna vilja att sluta med det, är svårigheten att leva upp till den nya rollen (ibid.) De förväntningar och begränsningar som den nya rollen innebär skapar en frustration hos individen som till slut blir så pass stor att de väljer att gå tillbaka till det liv som känns tryggt och återupptar då sin kriminella karriär.

2.4 Sammanfattning av tidigare forskning

I detta avsnitt har tidigare forskning beskrivit hur man påverkas av uppväxtförhållandena, orsakerna till varför vissa personer hamnar i kriminalitet, vad det är som upprätthåller ett kriminellt beteende samt exitprocesser och intermittency. Det finns olika faktorer till ett kriminellt beteende där forskningen visar på skillnader i de kriminellas karriärer. Vi har valt denna typ av forskning för att få en tydlig överblick över livet som kriminell och vad som orsakar vägen in samt vägen ut.

3. Teoretisk referensram

I det här kapitlet behandlas tre teorier som vi har ansett relevanta utifrån vårt syfte att tolka och analysera vilka faktorer som är betydelsefulla för kriminella personers väg in i kriminalitet, tiden i kriminalitet och vägen ut. Teorierna vi har valt att använda har hjälpt oss att tolka det som våra intervjupersoner har sagt och vi har haft nytta av alla tre teorier i alla delarna, alltså vägen in, den kriminella livsstilen och vägen ut. Hirschis kontrollteori har hjälpt oss att tolka det som våra intervjupersoner säger om framförallt anknytning, brist på sociala band till samhället och bristen på tro till samhällets normer och värderingar. När vi har tittat på varför våra intervjupersoner begick sitt första brott, varför de fortsätter med den kriminella livsstilen och varför det kan vara svårt att ta sig ut har vi haft stor hjälp av spänningsteorin. Den förklarar mycket av det som våra intervjupersoner säger och då främst avståndet mellan det individen har och det individen vill ha. Slutligen har vi haft stor nytta av Beckers stämplingsteori främst då vi tolkat våra intervjupersoners upplevelser av utanförskap.

3.1 Hirschis kontrollteori

Huvudfrågan i denna teori handlar om varför vissa människor inte begår brott. Hirschi (1969) menar att svaret på detta är kraften av de sociala banden till det traditionella samhället och hur mycket en individ har att vinna eller förlora på att ha ett visst beteende. Har en individ starka band till det vi kallar det traditionella samhället och mycket att förlora på att bryta mot det, så ökar chansen att individen inte begår brott. Den avgörande brottsförebyggande kraften ligger alltså i den sociala kontroll som ett integrerande samhälle har på individen. För att förstå varför en del människor begår brott måste vi alltså rikta vårt fokus åt motsatt håll och helt enkelt titta på varför en del människor *inte* begår brott (Hirschi, 1969). Hirschi utvecklade sin sociala kontrollteori utifrån en idé att människor utan särskilda begränsningar avviker i sitt beteende och därför inte fogar sig till samhällets normsystem (ibid.). Utifrån den teorin kan vi alltså förstå en kriminell persons beteende som en individ som inte lyckats knyta an till betydelsefulla andra och som inte känner någon samhörighet till de aktiviteter som anses socialt accepterade; till exempel ett hederligt arbete. Saknar individen sociala band till samhället så har den heller inget att förlora på att inte följa samhällets normer. För att förklara de sociala band som en individ har till samhället så använder sig Hirschi av fyra begrepp (Hirschi, 1969).

- *Anknytning* avser den psykiska och emotionella förbindelse människan har till andra människor och grupper. Den visar också på förmågan att ta in andra individers känslor och tankar. Har vi starka band och betydelsefulla människor i livet ligger ett avvikande beteende längre bort.
- *Åtagande* syftar till hur vi logiskt tänker när vi väger för- och nackdelar utifrån vårt avvikande beteende. Har vi till exempel satsat på utbildning och erhållit ett bra arbete med en god lön vill vi inte riskera detta utan väljer att fortsätta på den inslagna banan och följer de normer och regler som finns.
- *Deltagande* inriktar sig på vårt medlemskap i olika fritidsverksamheter och aktiviteter som är accepterade av andra grupper i samhället. Ju mer vi engagerar oss i dessa desto mindre tid har vi att falla in i ett avvikande beteende.
- Den sista komponenten är *tro*. Det är av stor vikt att vi tror på de normer och värderingar som råder i samhället och i det sammanhang vi finns inom. Finns inte tron är risken stor att vi väljer andra avvikande beteenden och handlingar (ibid.).

Har individen svaga sociala band så berörs den inte på samma sätt av andras reaktioner och det underlättar för individen att begå normbrott (Brå, 2009). Den sociala kontrollen som individen får genom starka relationer minskas genom bland annat låg grad av föräldrainsyn i tonåren, ytliga relationer till familj eller vänner, svag anknytning till skola, inga eller låga ambitioner till utbildning samt en tillåtande attityd till lagöverträdelser (ibid.)

3.2 Spänningsteori

Vid studier av brott och avvikande beteenden har spänningsteorin använts flitigt (Featherstone & Deflem, 2003). Spänningsteorin menar att kriminalitet och avvikande beteende grundar sig i samhällsstrukturen. I sin bok *Avvikande beteende, en sociologisk introduktion* förklarar författaren Hilte (1996), spänningsteorin. Han skriver där om den spänning som kan uppstå mellan det individen vill ha och det den faktiskt har tillgång till. Mellan individens mål och de resurser som individen har tillgång till genom sin klasstillhörighet. Föreställningar om materiella och monetära framgångar finns i de normsystem som präglar vårt samhälle. Kulturen i dagens samhälle är baserat på masskonsumtion, statusjakt och en ideologi som menar att vägen till status är hårt arbete och begåvning som leder till befordringar, hög arbetsbefattning och ägande av statusprylar. Det är dock inte alla samhällsmedborgare som har förutsättningar och legitima medel för att nå upp till dessa normsystem (Hilte 1996).

I spänningsfältet mellan de kulturella medel och de medel som individen har utifrån den plats man har i den sociala strukturen, menar spänningsteorin att det avvikande beteendet bildas (ibid.). Det avvikande beteendet så som kriminalitet och missbruk. Hilde (1996) lyfter upp att det inte är alla individer som upplever denna spänning, som avvikare. Det finns fem olika anpassningsstrategier för att komma över eller motverka spänningen.

- *Konformitet* är den första anpassningstypen. Den går ut på att individen som befinner sig i ett spänningsfält mellan kulturella mål och institutionaliserade medel accepterar målen och använder sig av legitima medel för att nå dit. Detta är den vanligaste anpassningsstrategin (Featherstone & Deflem, 2003).
- *Innovation* innebär att målen accepteras men att individen inte använder sig av legitima medel för att nå dem utan istället använder sig av kriminalitet.
- *Ritualism* är en strategi där individen inte bryr sig om de kulturella målen utan istället bara vill leva efter de medlen som är socialt accepterade.
- *Reträtt* är ett förhållningssätt där individen varken bryr sig om de kulturella målen eller de socialt accepterade medlen. Hilde (1996) tar upp missbrukare och hemlösa är personer som använder sig av denna fjärde anpassningsstrategi.
- *Uppror* kallas den femte och sista anpassningsstrategin. Personer som använder sig av denna strategi förkastar de kulturella målen och de socialt accepterade medlen men vill också byta ut dessa mot nya.

Kriminalitet benämns som ett innovativt beteende och det är också denna strategi som har fått mest uppmärksamhet i forskning om kriminalitet och avvikande beteende (Hilde, 1996; Featherstone & Deflem, 2003). De flesta individer i samhället accepterar de kulturella målen men tillgången till legitima vägar för att uppnå de målen är blockerade för vissa. Spänningsteorin hävdar att denna differentiering inte är slumpmässigt fördelad över samhället. Klasskillnaderna i samhället fungerar så att ”det största trycket mot avvikelse utövas på de nedre lagren” (Featherstone & Deflem, 2003 sida 480, vår översättning). Det är framförallt barn från arbetarklassen som löper större risk att bli avvikare då deras sociala utgångsläge är sämre än barn från medelklassen. Den framgångsideologi som präglar vårt samhälle genererar i att en del människor tar till olagliga metoder för att nå den monetära

framgång som en del automatiskt får tack vare att de helt enkelt är födda in i rätt klasstillhörighet.

3.3 Beckers stämplingsteori

Becker (2006) är en av stämplingsteorins företrädare. Han beskriver att avvikande beteende är något som uppstår i sociala grupper då det är dessa grupper som skapar normer och regler. När en person utför en avvikande handling är det gruppen som tillskriver handlingen som just avvikande. Detta för att kategorisera personer som är annorlunda än en själv (ibid.). Ytterst handlar avvikandet om en tillämpning av regler. Det vill säga; följer man inte gruppens regler så uppfattas man som en avvikare. Det är alltså vägen in i det avvikande beteendet som förstås genom stämplingsteorin. Utgångspunkten i Beckers teori bygger på att det inte är den enskilda människans handling i sig som utgör själva avvikelserna utan det är människorna runt omkring som reagerar på agerandet. Denna konsekvens av reaktion utgör stämplingsteorin. Teorin innehåller även aspekten där det avvikande beteendet kan vara omvänt vilket innebär att avvikarna ser på omgivningen som "outsiders" (Hilte, 1996). Avvikarna fördömer ofta andra människors liv som trist och inrutat och försköner ofta sitt egna fria liv. Dock är det många som skulle vilja byta sitt osäkra och oroliga liv mot arbets- och familjeliv (ibid.). Tannenbaum var tidigare förespråkare för stämplingsteorin. Han beskriver teorin som en process, det vill säga, när personen blivit definierad som avvikande, stämplad, blir denna definition självuppfyllande. De beskriver processen såsom:

Framskapandet av brottslingen är alltså en process av gripande, definition, identifiering, avskiljning, beskrivning, utpekande, medvetande- och självmedvetandegörande (Hilte, 1996 s.115).

Författaren beskriver det som att samhället dramatiserar ondskan vilket förklarar hur den utsatte dras till det sammanhang man känner mer igen, till andra personer med avvikande beteende och dess normer och värderingar. För att undvika utanförskapet ska omgivningen uppmärksamma de positiva beteenden som trots allt förekommer hos varje människa än det negativa (Hilte, 1996). Lemert beskriver på samma sätt som Tannenbaum, stigmatiseringen som en form av process. Det krävs inte en avvikande handling för att bli utpekad som avvikande. Lemert beskriver avvikelserna som primära och sekundära. Den primära handlar oftast om sociala, kulturella, psykologiska och fysiologiska faktorer. Den sekundära

avvikelsen handlar om när den enskilde normaliserar själva avvikelsen och identifierar sig med omgivningens stämpling. På så sätt blir personen ett med avvikarrollen då den över tid har gått igenom olika faser med bestraffning, avvisande, förakt och fientlighet från omvärlden (ibid.).

3.4 Sammanfattning av teori

Den sociala kontrollteorin tänker vi att vi kan använda när vi tolkar de flesta delarna i vårt material då det är just avsaknaden av sociala band som våra deltagare belyser inom många områden. Spänningsteorin har varit användbar både när vi har tolkat det våra intervjupersoner lyfter fram som viktigt för deras väg in i kriminaliteten men också när vi tolkar vad de säger om upprätthållandet av den kriminella livsstilen. Den kommer också att få ta plats när vi tolkar vägen ut. Stämplingsteorin har främst varit användbar när vi tolkar det som deltagarna berättar om sig själva och hur de tror att andra ser på dem.

4. Metod och metodologiska överväganden

I denna del presenteras vilken metod vi har använt och varför vi har valt just den metoden. Vi lyfter fram vår forskningsansats och hur vi har gått tillväga vid vårt urval. Vi beskriver hur vi har gjort för att samla in vårt empiriska material och hur vi har arbetat med och bearbetat det. Vidare redogör vi för studiens tillförlitlighet samt hur vi har förhållit oss till de etiska riktlinjerna. Vi beskriver även hur arbetsfördelningen har sett ut mellan oss två författare.

4.1 Kvalitativ metod

En kvalitativ forskningsmetod är svår att definiera. Man kan bland annat beskriva den med följande tre förhållningssätt: en induktiv syn på förhållandet mellan teori och praktik, ett kunskapsteoretiskt förhållningssätt och en ontologisk ståndpunkt. Den induktiva synen innebär att teorin skapas med anledning av forskningsresultaten. Det kunskapsteoretiska förhållningssättet innebär att det är tolkningsinriktat och bygger på en förståelse av den verklighet och miljö intervjupersonerna befinner sig i. En ontologisk ståndpunkt menas med att intervjupersonernas sociala egenskaper och förhållningssätt är ett resultat av det sammanhang de befinner sig i och inte en isolerad företeelse (Bryman, 2011).

För att vi skulle kunna besvara vår frågeställning krävdes det en metod i vår forskning där vi tog hänsyn till intervjupersonernas egna upplevelser om sin kriminalitet. Med anledning av detta har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod som bygger på intervjuer där vi fått till oss intervjupersonernas erfarenheter, känslor och intentioner. På detta sätt har vi fått en förståelse för våra intervjupersoners tankar kring ämnet kriminalitet (Ahrne & Svensson, 2011). Då vår frågeställning handlar om att vi vill ta reda på vad kriminella själva har för tankar och erfarenheter skulle vi inte få ut samma resultat av en kvantitativ studie. Kvalitativ empiri utgår oftast från intervjustudier eller observationer och kvantitativ handlar om siffror och statistik (ibid.). En vanlig förekommande kritisk synpunkt mot kvalitativ forskning är att den är subjektiv. Kritiken bygger på att forskaren avgör vad som är viktigt att fokusera på och kan under studien upprätta nära relationer med intervjupersonerna. Det förekommer även synpunkter om att frågeställningarna i en kvalitativ studie är ställda mer öppet, där man söker sig fram till en slutsats. Den kvantitativa forskningen är frågeställningarna mer tydliga och har en klarare koppling till litteratur och teoretiska idéer. Detta säger kritiker till kvalitativa studier (Bryman, 2011).

Fördelen med en kvantitativ undersökningsmetod är att det är en forskningsmetod då man objektivt mäter och undersöker, oftast statistiskt, med hjälp av till exempel enkäter eller observationer etcetera. Det finns inom forskningsmetoden en strävan efter absolut kunskap. Med hjälp av våra sinnen och vår logik drar vi en slutsats av det vi mätt och observerat. Metoden tillåter inte några spekulationer och subjektiva känslor i forskningsresultatet. Ytterligare exempel på skillnader finns där man beskriver kvantitativ studie kontra kvalitativ studie såsom: siffror kontra ord, distans kontra närhet, generalisering kontra textuell förståelse och beteende kontra mening (ibid.). Denna förklaring säkerställer ytterligare valet av vår metod. Vi behövde förklara resultatet med ord snarare än med siffror. En närhet och en god relation till intervjupersonen är nödvändigt för att skapa förståelse i forskningsresultatet, snarare än att på distans be personen svara på frågor i en enkät. Det stärker också förklaringen om en kontextuell förståelse för den specifika undersökningen som genomförts istället för en generalisering på en större population. Vidare ser vi att genom den kvalitativa metoden har vi lyckats fånga meningen bakom de handlingar som intervjupersonerna har och har haft, snarare än att enbart studera själva beteendet (ibid.). Sammantaget har vi sökt ett resultat som svarar på bakomliggande orsaker till den kriminella livsstilen, vilket en kvantitativ undersökning aldrig skulle kunna ge.

4.2 Hermeneutik och förförståelse

Vi har valt hermeneutik som vår forskningsansats för att vi är intresserade av att tolka och förstå det som våra intervjupersoner säger. Syftet med vår studie är att med hjälp av kvalitativa intervjuer med kriminella kunna tolka och analysera vilka faktorer som är betydelsefulla för deras väg in i kriminalitet, tiden i kriminalitet och vägen ut. För att kunna besvara vårt syfte på bästa sätt ansåg vi att hermeneutiken som forskningsansats var mest lämplig. Den vetenskapliga inriktningen hermeneutik, grundar sig i att forskaren vill förstå den värld vi lever i (Thomassen, 2007). Förståelsen uppstår genom att forskaren studerar andras reflektioner och erfarenheter och sedan tolkar det utifrån det sammanhang som de existerar i. Inom hermeneutiken läggs mycket vikt vid forskarens egen förförståelse om ämnet vilken hjälper forskaren att lättare förstå hur man tolkar andra personers upplevelser och erfarenheter (Bryman, 2011).

Vår egen förförståelse om ämnet kriminalitet som sådant, grundar sig ifrån våra erfarenheter att arbeta med målgruppen kriminella. En av oss författare arbetar på ett frivårdskontor och den andra arbetar på socialtjänsten. Vi upplever oss därför ha en ganska omfattande förförståelse om ämnet vilket kan ha bidragit men eventuellt också begränsat oss i vårt analysförfarande (ibid.). Ens egen förförståelse kan vara svår att definiera och vi är medvetna om att den har påverkat mer än vi varit medvetna om. Vi tror dock att den också bidragit till en hel del som gör vår studie mer komplett. Öberg (2011) menar att vi som forskare behöver lära oss av vårt material och låta det få ifrågasätta vår förförståelse. Erfarenheterna som våra intervjupersoner delar med sig av bygger på förförståelse som sedan leder till en ny förståelse, av livet.

4.3 Datainsamlingsmetod

Som metod har vi valt att genomföra intervjuer där vi intervjuat sex personer om deras liv i kriminalitet. Det finns olika typer av intervjuer som kan användas (Bryman, 2011). Strukturerad intervju, semistrukturerad intervju, ostrukturerad intervju, djupintervju, gruppintervju, intervju i fokusgrupper är några intervjuformer som finns. Ostrukturerad och semistrukturerad intervju är de mest centrala termerna som används i kvalitativa intervjustudier. Intervjuformen vi använt oss av har varit semistrukturerad då vi haft ett frågeschema som vi utgått ifrån. Detta menas med att man har förutbestämda frågor, intervjuguide (se bilaga 2), men där följderna kan variera från intervju till intervju för att kunna

anpassa samtalet efter den situation som råder och de svar som kommer fram. Formuleringen av frågorna är även allmän och man har som intervjuare möjlighet till att ställa följdfrågor (ibid.). Genom en semistrukturerad intervju har vi kunnat anpassa följdfrågorna så att vi fått ta del av den information som vi ansett vara relevant för vår studie. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) beskriver hur viktigt det är att förbereda intervjun med ett antal frågeområden för att påminna sig själv om vad som ska tas upp och för att inte tappa tråden under intervjun. För att vi skulle finna rätt intervjufrågor som var kopplade till vår frågeställning läste vi på om kriminalitet samt tidigare forskning inom ämnet vilket även rekommenderas i boken. Intervjuerna har gjorts av oss författare i frivårdens lokaler. Vi har spelat in våra intervjupersoner för att på så vis inte missa viktiga detaljer. Det är viktigt att intervjuaren är uppmärksam på det som sägs under intervjun och det skulle vara svårt om man samtidigt ska skriva ner det intervjupersonen svarar (Bryman, 2011).

4.4 Urval

Vi har utgått från ett målinriktat urval, även kallat målstyrt urval. Med det menas att man planerar vilka deltagare man ska välja ut till sin studie för att dessa ska vara så relevanta som möjligt i förhållande till de forskningsfrågor som formulerats (Bryman, 2011). Våra kriterier när vi sökte vårt urval var: Manlig kriminalvårdsklient som erkänner sin kriminalitet, är vuxen och har varit kriminell i mer än fem år. Varför vi hade just dessa kriterierna grundade sig i:

- Vi tänkte först intervjua män och kvinnor i olika åldrar. När vi pratat med personal på frivården kom vi fram till att vi endast ska inrikta oss på vuxna män då kvinnor inte förekommer på frivården i samma utsträckning som män. Vi blev även uppmärksammade på att det kan bli problem att hitta kvinnor som stämmer in på det vi vill undersöka och vi bestämde oss därför för att bara intervjua män. Fördelen var att vi lättare hittade vår målgrupp men nackdelen kan vara att vårt resultat skulle kunna bli svårt att applicera på kvinnorna.
- Kriminalvårdsklient var för att vi ville ha lätt att få tag på våra intervjupersoner. Då en av författarna jobbar på frivården kunde vi med kollegors hjälp få tag på personer att intervjua. Vi bestämde tidigt att vi ville komma igång med våra intervjuer så fort som möjligt och därför var det viktigt att få tillgång till intervjupersoner på ett enkelt smidigt och sätt.

- Varför vi ville att våra intervjupersoner skulle erkänna sin kriminalitet och varit kriminella i mer än fem år var för att vi ville undvika att hamna i situationer där intervjupersonerna inte kunna relatera till de frågorna vi ställde, se bilaga 2.
- Vår definition av att vara vuxen i detta sammanhanget är när personerna är över 25 år. Det var viktigt att bara vända sig till denna åldersgrupp då vi fick information av en ungdomshandläggare på frivården att hon inte ansåg det vara lämpligt att intervjua ungdomar. Hon menade att om vi frågar ungdomarna för mycket om deras kriminella livsstil så kan det istället leda till att ungdomarna stärks i sin kriminalitet. När man pratar med ungdomar som begår brott så ska man vara försiktig med hur man pratar om kriminalitet då icke förändringsprat kan leda till icke förändring i beteendet.

4.5 Studiens genomförande

Vi har intervjuat sex personer som är aktuella på frivården. Som nämntes i tidigare avsnitt så fick vi namn på personerna vi fick lov att kontakta genom personal på frivårdskontoret. I första läget informerade vi alltså frivårdsinspektörerna som i sin tur lämnade vårt informationsbrev till sina klienter (se bilaga 1). När personen hade läst brevet och samtyckt till att vi fick ta kontakt med dem så lämnade frivårdsinspektören personernas namn och telefonnummer till oss författare. Vi ringde då upp personen och på nytt informerade om vår studie. Personen ifråga fick då återigen godkänna sitt deltagande och vi bokade då en tid för intervju. Intervjuerna har gjorts av oss författare på ett frivårdskontor samt i KRAMI:s lokaler. KRAMI är ett samarbete mellan kriminalvården, arbetsförmedlingen och kommunen som syftar till att hjälpa personer med olika sociala problem att finna, få och behålla ett arbete. Vi valde just dessa lokaler för att vi ville att det skulle vara bekvämt och smidigt för våra intervjupersoner att ta sig till intervjun. Vi ville inte att val av intervjuplats skulle bidra till bortfall av intervjupersoner och valde således lokaler som personerna ofta vistas i och känner till. Varje intervju tog ungefär 40 minuter där någon intervju var lite kortare än så. Vi har genomfört tre intervjuer var då vi ansåg det mest tidseffektivt. Sedan lyssnade vi på inspelningarna från varandras intervjuer för att bekanta oss med hela materialet.

4.6 Vår analysmetod

Då vi har valt att använda intervjuer som vår insamlingsmetod har första steget varit att transkribera våra inspelade intervjuer i syfte att producera text som underlag för vår analys (Aspers, 2011). Vi har varit så noggranna som möjligt när vi skrivit av intervjuerna då vi inte velat missa någon viktig del som gjorts eller sagts av våra intervjupersoner. Ibland är en suck bara en slump men ibland kan en suck säga något viktigt. Genom att ha skrivit ner även saker som gjorts utan ord tror vi att vi har fått in mer dynamik i vårt material vilket senare har lett till bättre tolkningar. Aspers (2011) menar att det är viktigt att skriva ut när intervjupersonen till exempel använder sig av ironi för att minska missförstånd eftersom mimik och rörelser inte syns i texten. Vid något tillfälle har våra intervjupersoner uppvisat ett visst mått av ironi och vi har då markerat med *skratt*. Vi har markerat med ... i citaten när våra intervjupersoner har tagit en paus i sin historia och funderat. När vi har skrivit ut [...] så menar vi att vi har tagit en del av ett citat och tagit bort en del som inte ger någon relevans till det vi vill säga. Detta anser vi vara viktigt att markera så att läsaren förstår att meningen är tagen ur sitt sammanhang och att citatet till viss del är konstruerat av oss.

Som nämnts i tidigare avsnitt så har vi gjort tre intervjuer var vilket har gett oss möjlighet att varva intervjuer med transkribering och skriva ut intervjun så nära inpå den som möjligt. Alltså har en av oss genomfört intervjun och sedan har den andra tätt inpå avslutad intervju kunnat ta del av materialet och börja transkriberingen vilket vi upplever har varit ett tidseffektivt sätt för oss. Efter att ha transkriberat alla intervjuer så läste vi igenom intervju för intervju för att se vilka mönster som upprepat sig i hur intervjupersonerna svarat på våra frågor och också på vilket sätt de skiljer sig åt. Aspers (2011) poängterar att allt det material vi fått fram från våra intervjuer inte kan analyseras i sin helhet. Han menar att kodningen hjälper oss att dela upp materialet för att sedan lättare kunna analysera en lagom mängd av materialet vilket vi också ansåg vara ett bra sätt. Vi sorterade då upp texten under teman som vi märkte återkom och på så sätt fick vi en hanterbar textmassa att kunna analysera. Naturligt blev det en viss typ av selektion i texten då våra intervjupersoner berättade om saker som vi inte ämnade att lyfta fram i denna studie.

4.7 Tillförlitlighet

Som så många andra kvalitativa studier så riktar sig vår studie till en liten grupp individer med någorlunda gemensamma egenskaper och därför kommer vårt resultat främst ha fokus på den kontextuellt unika meningen som finns i just den gruppen (Bryman, 2011). I kvalitativ forskning har det förts diskussioner om begreppen validitet och reliabilitet är användbara då många hävdar att dessa fungerar bäst som begrepp inom kvantitativ forskning (Bryman, 2011). Röster hävdar att det är viktigt att formulera andra alternativa termer och metoder för att på ett bra sätt kunna granska kvaliteten i kvalitativ forskning. Förslag på andra begrepp som har lyfts fram i diskussionen är bland annat tillförlitlighet och det är också det begreppet som vi har valt att använda oss av (Bryman, 2011). Det är viktigt att man som forskare kan styrka tillförlitlighet till sin studie. Om man skulle utföra studien igen, skulle resultatet bli samma som man tidigare fått? Det finns fyra kriterier att uppfylla för att uppnå tillförlitlighet:

- *Trovärdighet* - Trovärdigheten är viktig för forskaren. Inte bara att den säkerställer tillvägagångssättet i forskningen, det vill säga att metoden är trovärdig utan även att den beskrivning av det sociala sammanhanget som undersöks låter trovärdig och acceptabel i läsarens ögon.
- *Överförbarhet* - En kvalitativ forskning bygger på en nära undersökning och att upptäcka det som är gemensamma egenskaper hos en grupp människor i ett kontextuellt sammanhang. Man tittar på betydelsen av den situation som studeras. Överförbarheten innebär i forskningen att det resultat som kommer fram ska kunna överföras till en liknade situation i en liknade kontext fast vid en annan tidpunkt. För att kunna göra detta krävs så kallade täta beskrivningar för att ge en förståelse.
- *Pålitlighet* - Pålitligheten innebär ett granskande synsätt. Man ger en utförlig beskrivning av sin forskning och dess genomförande såsom problemformulering, val av undersökningsspersoner, intervjuutskrifter beslut om analysen av data med mera.
- *En möjlighet att styrka och konfirmera* - Det går inte att få en fullständig sanning och objektivitet men forskaren ska visa att man agerat och handlat i god tro. Forskaren måste kunna visa att man inte låtit sina egna värderingar påverka resultatet i sin forskning (ibid.)

Hur har vi visat på tillförlitlighet i vår studie? Jo, genom att vi har varit transparenta. Vi har dokumenterat för de steg vi tagit i studien och redogjort för all den data som gett trovärdighet till vår studie. Bryman (ibid.) menar att det kan finnas olika förklaringar på den sociala verkligheten så stor vikt läggs vid hur trovärdiga vi som forskare är i vår förklaring av den verklighet som vi beskriver. Genom att vi har använt oss av citat och förklaringar så visar vi på att det vi skriver är trovärdigt och inte någon fakta som är tagen ur luften. Vi har skrivit det som våra intervjupersoner har berättat. Det har varit viktigt för oss att få med även det som intervjupersonerna har sagt som kan uppfattas som avvikande till vårt mönster.

4.8 Arbetsfördelning

Vi båda författare har under hela arbetet haft ett nära samarbete. Utformandet av studien har gjorts tillsammans. Vi har sedan valt att läsa in oss på forskning samt teorier separat för att få en djupare kunskap inom ämnet och sedan tillsammans gått igenom det material vi inhämtat och valt ut det som vi har ansett relevant utifrån vårt syfte och våra frågeställningar. Vi har valt att skriva alla avsnitt i uppsatsen tillsammans, med en viss uppdelning inom de olika avsnitten, för att på så vis få ett enhetligt språk samt flyt i texten. Vi har kritiskt läst varandras textutkast och diskuterat oss fram på de olika avsnitten. Intervjuerna har vi delat upp där vi har genomfört tre intervjuer var och sedan transkriberat de intervjuer som man själv inte har hållit i för att kunna bekanta sig med hela materialet och för att hålla vårt tidsschema.

4.9 Forskningsetiska överväganden

För att garantera våra intervjupersoners trygghet har mycket hänsyn tagits till de forskningsetiska principerna. Informationskravet (Bryman, 2013; Kalman & Lövgren, 2012) har vi tagit hänsyn till genom att noga informera våra intervjupersoner om syftet med vår studie. Det var viktigt för oss att intervjupersonerna kände sig trygga med varför vi ville höra deras berättelser och att de fick noggrann information. Innan intervjuerna drog igång så hanterade vi samtyckeskravet (ibid.) på så sätt att våra intervjupersoner fick samtycka först till att vi tog kontakt med dem. Efter att vi informerat om studien igen fick de ge sitt samtycke till om de ville ställa upp på en intervju, om vårt syfte med studien samt deras möjlighet att avböja deltagande (Bryman, 2011).

Konfidentialitetskravet handlar om de krav som ställs på oss forskare om hur vi hanterar vårt insamlade material (Kalman & Lövgren, 2012). Detta har vi tagit hänsyn till genom att planera för hur vi förvarade vår diktafon där de inspelade intervjuerna fanns genom att inte låta den ligga framme någonstans och raderade det inspelade materialet så fort vi hade laddat in det på datorn. När vi laddat in inspelningarna på datorn var det dags att transkribera och vi döpte då våra dokument till siffror istället för personernas namn. Genom att vi gjorde på detta sätt var det endast vi två som forskare som kunde identifiera vem intervjupersonen var och vilken intervjuperson som sagt vad och vi kunde på så sätt garantera total anonymitet. När analysen var färdigställd raderade vi dokumenten med transkriberingar från datorn. Genom att endast spara precis det vi behövde till vår analys har vi tagit hänsyn till nyttjandekravet som ser till att de uppgifter som samlats in enbart används till forskarändamål (Kalman & Lövgren, 2012).

När man väljer att forska inom grupper som tillhör en minoritet i samhället är det viktigt att man framgår med försiktighet (Andersson & Swärd, 2008). Genom att vi har låtit varje intervjuperson komma till tals och berätta om deras erfarenheter har alla individers egna livsuppfattning fått bli central. Vi upplever att vi givit intervjupersonerna en stor plats i vår studie då arbetets grund utgår ifrån ett brukarperspektiv. Vi har även analyserat och ifrågasatt våra egna tankesätt och värderingar då mindre grupper i samhället ofta kan mötas av fördomar av omgivningen. Det är viktigt att man som forskare kritiserar sina egna reflektioner när man valt att studera minoritetsgrupper (ibid.). Sammanfattningsvis är vår upplevelse av vår studie att intervjupersonerna inte löper någon risk för konsekvenser genom att de besvarat våra frågor. Vår studie har inte fokuserat på att kritisera någons livsstil eller åsikter utan vi har valt att ha ett objektiva förhållningssätt. Vid situationer där ämnen blivit känsliga har vi försökt att hantera dessa med respekt för personen i fråga.

5. Resultat

I denna del presenteras vårt empiriska material. Vi tolkar och analyserar det som våra intervjupersoner säger med hjälp av tidigare forskning som finns under kapitel 2 och den teoretiska referensram som presenteras under kapitel 3. Vi har valt att dela in i analysen i tre huvudteman med förklarande underteman. Vi börjar med att titta på hur de kriminella personerna beskriver vägen in i kriminalitet med fokus på uppväxt och skola. Vi fortsätter med ett tema som vi har valt att kalla den kriminella livsstilen där vi presenterar faktorer som

de kriminella belyst som viktiga för att fortsätta med en kriminell livsstil och vad det innebär att leva som kriminell. Vi avslutar med att presentera hur de kriminella pratar om vägen ut ur kriminalitet och vad ett liv utan kriminalitet innebär för dem.

5.1 Vägen in

5.1.1 Uppväxt

Många av våra intervjupersoner berättar att uppväxten har haft betydelse för vägen in i kriminalitet och även forskning samt teorier nämner uppväxten och familjen som en viktig faktor (Nilsson, 2002; Brå, 2009; Hilde, 1996). De som har berättat att uppväxten har haft betydelse har bland annat sagt så här:

Mamma och pappa var alkoholister och jag blev fosterhemsplacerad när jag var 3,5 år. De kunde liksom inte ta hand om en unge.

I citatet ovan berättar en av de personer som vi har intervjuat och som har levt större delen av sitt liv i kriminalitet hur han blev placerad i ett fosterhem som litet barn. Han berättar om en svår uppväxt och att han inte delade samma värderingar som sitt familjehem och valde därför att sticka därifrån i tonåren. Hirschi (1969) menar i sin kontrollteori att avsaknaden av starka band till betydelsefulla andra kan vara en orsak till att personer utvecklar ett avvikande beteende. Med stöd av det resonemanget så tolkar vi intervjupersonens uppväxt som en stor bidragande faktor till att han hamnade i kriminalitet. Vi menar att intervjupersonen hade mindre att förlora genom att han saknade anknytning till viktiga personer och genom det ökade hans risk för att begå lagöverträdelse. Tydligast blir detta då han beskriver en brist på nära anknytning som barn då föräldrarna var i missbruk och han aldrig riktigt trivdes i sitt familjehem. En trygg uppväxt har vi sett är betydelsefullt utifrån den tidigare forskning som finns. Nilsson och Estrada (2009) nämner exempelvis att risken ökar för ett brottsligt beteende om det funnits resursbrister i uppväxten. Detta har vi uppmärksammat som ett tydligt mönster då de allra flesta av våra intervjupersoner nämner uppväxten som en viktig period i livet och framförallt för deras väg in i kriminalitet. Det har dock funnits två personer som inte följt detta mönster då de har vuxit upp i familjer med en högre klasstillhörighet. Den ena av dessa personerna berättar om en bra uppväxt:

Min bakgrund är... väldigt bra uppväxt. Ensambarn och har hela tiden haft det väldigt välställt under uppväxten. Höginkomsttagande föräldrar där båda arbetar

[...] så det finns ingen påverkan från familjära faktorer, sociala problem eller någonting.

Personen i citatet ovan utesluter familjära faktorer och sociala problem som något som skulle ha lett honom in i kriminalitet. Han har, till skillnad från de andra av våra intervjupersoner, haft en annan typ av kriminell livsstil. Han har uteslutande sysslat med ekonomisk brottslighet och har aldrig haft något missbruk. Så hur ska vi kunna tolka det som personen säger? Han beskriver en bra uppväxt och vi kan därför konstatera att han tydligt avviker från vårt mönster men också från den forskning vi har redogjort för där det främst är ogynnsamma uppväxtförhållanden som pekar på en ökad risk att hamna i kriminalitet (Nilsson, 2002). Den andra personen som inte har följt mönstret med låg klasstillhörighet, blev som liten adopterad in i en höginkomsttagande familj och han berättar om pressen som han upplevde från sina adoptivföräldrar:

Farsan ville att jag skulle bli kirurg. Morsan ville att jag skulle bli konsertpianist[...] Det är för höga krav... att ställa på bara någon unge. Det är inte deras... det är ju inte ens deras barn... Morsan jobbade ju för utrikesdepartementet inom ambassaden och hon... men hon... Jag menar, jag är ju adopterad. De började förstå där... Jag tror de började förstå där att liksom, han är ju inte vår...

I detta citatet berättar intervjupersonen att han inte känner sig som sina föräldrars barn och han berättar att hans adoptivföräldrar nog insåg innebörden av det först när han begick brott. Han är alltså uppväxt i en familj som enligt forskning skulle kunna tyda på att hans uppväxt skulle bidra till ett liv utan kriminaliteten men vår tolkning är att personen saknar anknytning till sina adoptivföräldrar. Hirschi (1969) poängterar i sin kontrollteori att en anknytning till betydelsefulla människor gör att ett avvikande beteende ligger längre bort medan en brist på anknytning snarare predicerar ett avvikande beteende. Vi ser i citatet ovan hur intervjupersonen separerar sig själv från adoptivföräldrarna genom att konstatera att han inte är deras. Vi menar att det visar på en bristande anknytning vilket också kan ligga till grund för den kriminella karriären. Liknande upplevelser gällande utanförskap beskriver även en annan intervjuperson. Han kände sig utanför när han var yngre och han uttrycker hur familjens tillhörighet till arbetarklassen påverkade utanförskapet.

Jag kände mig väldigt utanför när jag var yngre. I och med att... *suck* vi var i arbetarklass och liksom där... de andra familjerna, eller de andra barnen i min klass och sådär, de hade ju kommit en bit liksom. Vi kom... Eller jag kände mig

alltid utanför där så... klädmässigt och... ja. Vad ska man säga? När vi hade skolutflykter, så fick ju morsan alltid baka bröd och typ såhär. De köpte ju franskbröd.

Personen i citatet ovan beskriver en känsla av att vara utanför då han upplevde att andra familjer hade det mer välställt än vad deras familj hade. En annan intervjuperson berättar om den skam som han kände då hans familj hade äldre bilar än vad andra familjer hade och han minns fortfarande den känslan. Att hemförhållandena har en betydelse förespråkar Hagen och McCarthy (Nilsson, 2002) då de förhållanden man vuxit upp i, har en avgörande roll för om man begår brott senare i livet. Trots att vi ser skillnader i intervjupersonernas svar, då en tredjedel tar en annan riktning, kan vi ändå urskilja ett mönster i deras känsla att inte vara som alla andra. Det blir tydligt för oss när vi analyserar våra intervjupersoners historier om uppväxten, att klasstillhörigheten har spelat en stor roll. Med stöd av spänningsteorin så tolkar vi det som intervjupersonen säger i citatet ovan, som en avgörande faktor för hans väg in i kriminalitet. Spänningsteorin, som handlar om spänningen som uppstår mellan de kulturella målen i samhället och de legitima medel som individen har tillgång till, menar att det är just barn från arbetarklassen som löper en större chans att utveckla ett avvikande beteende då deras sociala utgångsläge är sämre jämfört med barn som växer upp i högre samhällsklasser (Hilte, 1996). Vi ser det som att deras känsla av att inte ha det som andra har, har varit bidragande till att de använder sig av till exempel snatteri för att få saker de vill ha och på så sätt känna sig som alla andra. Något som våra intervjupersoner även bekräftar i avsnitt 5.1.3 om första lagöverträdelsen.

5.1.2 Skolan

Många av deltagarna nämner skoltiden som en period av deras liv där de kände sig missförstådda. De beskriver ett utanförskap som resulterade i misskötsamhet under skolåren.

Jag kände mig jävligt utanför i klassen och alltså... vi var goda vänner och sådär va men jag hängde inte med va. Jag fick ju stå i korridoren.

I citatet ovan kan vi se att en av intervjupersonerna berättar om ett utanförskap under skoltiden då han inte hängde med i undervisningen och många gånger fick stå i korridoren utanför på grund av att han var stökig. Vikten av en bra skoltid betonas i tidigare forskning. Turner och Ferrer-Wreder (Brå, 2009) nämner att riskfaktorer i skolan kan vara: dålig eller bristande anknytning till skolan, dålig skolmiljö samt tidigt skolmisslyckande. Hirschi (1969) har i sin kontrollteori belyst vikten av den sociala kontroll som individen kan få genom att

känna en stark anknytning till skolan och ha ambitioner inom utbildning. De flesta av de kriminella som vi har intervjuat ser tillbaka på sin skoltid och minns den som stökig. De beskriver en svag anknytning till skolan och upplever att lärarna inte kunde hantera deras beteende och därför valde snabba lösningar för att hantera problemet. Hirschi (ibid.) benämner vikten av anknytning till betydelsefulla andra för att inte utveckla ett avvikande beteende. Med utgångspunkt i det resonemanget så ser vi tydligt att våra intervjupersoner visar på en svag anknytning till skolan. Vi anser att det blir tydligt då de nämner just skoltiden som då de första gången begick ett brott och började tänka tanken om utanförskap.

Utifrån intervjupersonernas svar har vi kunnat hitta ett mönster i hur de har upplevt sin skolgång men vi har också identifierat ett sidospår då en deltagare inte har liknande upplevelser. Han ser tillbaka på sin skolgång som en bra tid med vidareutbildningar efter avslutad grundskola. Vi kan därför se att han har en stark anknytning till skolan utifrån Hirschis (1969) resonemang om att stark anknytning till betydelsefulla andra kan förhindra att en person utvecklar ett avvikande beteende. Denna intervjupersonen pratar inte om ett utanförskap och identifierar inte skolan som den tid då han begick brott för första gången utan berättar att det var först i vuxen ålder som han begick sitt första brott. Utifrån vad Turner och Ferrer-Wreder (Brå, 2009) definierar som skyddande faktorer i skolan, höga ambitioner och bra skolmiljö, kan vi därför tolka denna intervjupersonens skolgång som en skyddsfaktor för att han inte hamnade i kriminalitet som tonåring.

5.1.3 Första lagöverträdelsen

Nästan alla våra intervjupersoner berättar att de begick sitt första brott som barn eller i unga tonår och att det var snatteri som de började med. Vid frågan om när den första lagöverträdelsen var så svarade en av våra intervjupersoner:

Ähhh... Vad jag minns så var det i andra klass. Eller, nu när jag tänker på det så tror jag att jag snattade redan tidigare än det [...] för att vi inte hade saker hemma.

I citatet ovan så berättar intervjupersonen om sitt första brottstillfälle. Han minns tillbaka att det var innan tonåren som han snattade första gången och anledningen var en känsla av att inte ha samma saker som de andra barnen i skolan. Hagen och McCarthy (Nilsson, 2002) menar att den främsta anledningen till att personer begår brott är baserat på de levnadsförhållanden som de har eller hade under uppväxten. I spänningsteorin (Hilte, 1996; Featherstone & Deflem, 2003) så benämns detta beteende som en innovativ strategi för att

uppnå kulturella mål när man inte har tillgång till legitima medel. Alltså att man hittar andra vägar för att få de saker man vill ha, när man inte har chans att skaffa sig det på laglig väg. Liknande berättelser upprepar sig för de flesta av våra intervjupersoner och vi har kunnat identifiera ett mönster i att det första brottstillfället uppkom genom en känsla av att de ville ha något som de inte hade chans att få på grund av sin levnadssituation. Det är dock inte alla av våra intervjupersoner som följer detta mönster.

Vi ser att de intervjupersoner som växte upp i övre medelklassen, inte uttrycker att deras första brottstillfälle grundade sig i en känsla av att inte ha det som alla andra har. Vid tolkning av detta tar vi avstamp i spänningsteorin som menar att det finns en anpassningsstrategi som är vanligare än de andra och den kallas för konformitet (Hilte, 1996). När en individ använder sig av den strategin så accepterar man de kulturella mål som finns i samhället och använder sig av lagliga sätt att uppnå dem. Vi tolkar det som att våra intervjupersoner som kommer från en högre klasstillhörighet använder sig av konformitet som anpassningsstrategi och därför kan inte deras brottslighet förklaras av den anledningen i detta skede.

Några av intervjupersonerna berättar att deras umgänge påverkade dem och att kriminaliteten började på grund av gruppträck. När en intervjuperson får frågan om hur kriminaliteten började svarar han:

Jag umgicks mycket med kompisar som var äldre än jag. Då handlade det ju mycket om att bevisa saker och sådär.

Intervjupersonen som säger citatet ovan berättar att hans väg in i kriminaliteten var gruppträck och en känsla av att vilja bevisa något för de äldre kompisarna. Att kompisar kan ha en påverkan på vägen in i kriminalitet är något som tidigare forskning också bekräftar. Turner och Ferrer-Wreder (Brå, 2009) nämner just vänner som en eventuell riskfaktor om vänskapen fungerar på ett dysfunktionellt sett. Att ha starka relationer till sina vänner kan generera i en social kontroll för individen (Hirschi 1996). Vi ser att en social kontroll har en avgörande betydelse då en bristande social kontroll innebär att individen har en ökad risk att utveckla ett avvikande beteende. Genom att utveckla ett avvikande beteende ökar också risken för att hamna i kriminalitet vilket vi ser har varit fallet för några av våra intervjupersoner. Vi kan genom det resonemanget konstatera att gruppträcket från dysfunktionella vänner har spelat en stor roll för intervjupersonen i citatet ovan.

Endast en av våra intervjupersoner har påbörjat sin kriminalitet i vuxen ålder. Han berättar att hans väg in handlade om att bli felaktigt behandlad av personer som han litade på. Den tidigare forskning som vi har presenterat förklarar inte just denna väg in i kriminalitet. Vi kan däremot även här ta stöd av Hirschis (1996) kontrollteori där han beskriver vikten av att ha en anknytning till andra människor. Har man starka relationer till människor som har en betydelse för en, är risken mindre att ens beteende blir avvikande. Vi tolkar det som att intervjupersonens sociala band har brutit vilket ledde till att han utvecklade ett avvikande beteende som senare resulterade i hans väg in i kriminaliteten.

5.1.4 Sammanfattning av vägen in

När vi tittar på våra intervjupersoners vägar in i kriminaliteten kan vi se en del mönster både i det som de kriminella säger men också i den tidigare forskningen. Många av dem berättar om en uppväxt som har varit problemfylld på olika sätt med splittringar inom familjen och missanpassning i skolan. Detta har senare lett till att de i unga tonår hamnat i fel umgänge och snattat för att få saker de inte har haft. Det är framförallt en deltagare som har avvikit från det mönster vi har kunnat identifiera då han har haft en bra uppväxt, är högutbildad, hamnade i kriminalitet som vuxen och har begått en annan typ av brott som har mer ekonomisk karaktär.

5.2 Den kriminella livsstilen

5.2.1 Tillhörighet

Som vi tidigare nämnt så upplevde de flesta av våra intervjupersoner att de hade ett avvikande beteende redan i skoltiden och saknade en naturlig tillhörighet. När de började att begå brott hittade de mer likasinnade och kunde då känna att det fanns en tillhörighet till en annan grupp där de passade in bättre. En av intervjupersonerna beskriver i citatet nedan svårigheten i att prata med människor utanför den kriminella världen.

[...] Du vet gå ut på krogen och man ska äta något. Sitta med en vanlig person och föra en konversation ibland. Det kan ju vara jättesvårt. För det jag pratar om på mina vardagar det är droger, vapen, pengar. Du vet det händer inte på en fin restaurant. Och det har varit jättesvårt ibland... typ med mitt ex när vi var ute på middag med föräldrarna eller vad som helst, att föra en lätt konversation utan att spela ett spel.

Att få en tillhörighet till en brottsbelastad vänskapskrets visar på att risken att fortsätta i kriminalitet är större (Brå, 2009). Utifrån det som intervjupersonen säger i citatet ovan så

tolkar vi det som att han upplever att den andra personen redan har satt en stämpel på honom som avvikande och att han därför tycker att det är svårt att ha en konversation med någon som inte delar hans aktuella världsbild. Lemert (Hilte, 1996) menar att en avvikande person kan börja identifiera sig med den stämpel som han upplever att samhället har gett honom. Vi menar att det blir tydligt i intervjupersonens beskrivning då vi kan skönja att han har en upplevelse av att han är avvikande och att han accepterar den upplevelsen. Risken finns att man som kriminell undviker de sociala situationer som är inkluderade i samhället och hellre håller sig till sin vänskapskrets för att slippa utsätta sig för sådant man inte känner sig bekväm med. Många av intervjupersonerna berättar att deras tillhörighet istället har funnits i deras kriminella umgängeskretsar och det har varit där de funnit en sorts gemenskap.

I början var de med de här alltså, lite bråk hemma lite utstötning och mobbning. Man var svarta fåret eller clownen eller vad som helst du vet. Man hittade liksom alltid små små gemensamma nämnare till de andra lite mer outsiders eller vad man ska kalla det. Och sen... det är en sån liten värld alltså. Man tror inte det men det är helt sjukt. Hitta en gemensam nämnare med någon det är väldigt lätt nu. Och det gick väldigt fort.

I citatet ovan beskriver intervjupersonen tonåren och hur han hittade en samhörighet med andra som också upplevdes som avvikande. Andra personer som vi har intervjuat har redogjort för den gemenskapen de först kände när de började med kriminalitet men hur bristande just den gemenskapen har blivit när de nu är i vuxen ålder. En berättar hur han hört personer som han trodde vara hans vänner planerade att de skulle misshandla honom och en annan beskriver att hans vänner inte är hans riktiga vänner utan benämner de som hans ”bankomater”. I tidigare forskning redogör Nilsson och Estrada (2009) för att man ofta i vuxen ålder lever ensam om man fortfarande begår brott och att den sociala gemenskapen saknas. Vi kan se tydliga mönster till våra intervjupersoner som är i en fas i livet där de vill ta sig ur kriminaliteten och många beskriver just att tillhörigheten som innan har haft en stark dragningskraft för dem, inte finns där längre. Att lämna det gamla livet och ge sig in i något nytt kan vara svårt och att göra det ensam och att lämna dem som man delat mycket med gör det svårare.

En annan av våra intervjupersoner beskriver hur han tidigare hade två nära vänner som idag inte vill ha någon kontakt med honom. Detta är något han säger att han har förståelse för då hans vänner har barn och han hade inte själv velat att kriminella personer skulle komma nära hans barn om han hade haft några. Lemert (Hilte 1996) talar om den sekundära avvikelser

som vi nämnt tidigare i detta avsnitt vilket betyder att man identifierar sig med samhällets stämpling. I detta fall har vår intervjuperson kommit till insikt med att han är kriminell och har en förståelse till varför hans vänner valt att bryta kontakten. I vissa fall kan individens umgänge välja att bryta sig ur och lämna kriminaliteten vilket gör att man blir ensam kvar i det. Detta skulle kunna leda till att man själv blir motiverad att ta sig ur brottsligheten då tillhörigheten man hade plötsligt försvunnit och det finns då kanske inte så mycket som håller en kvar.

5.2.2 Kriminalitetens drivkraft

Vad är det egentligen som gör att man håller sig kvar i den kriminella livsstilen? Vad är drivkraften för att fortsätta ett liv i kriminalitet? Det finns olika faktorer till detta och vi har redan belyst en del av det i tidigare avsnitt där våra intervjupersoner bland annat pratar om den tillhörigheten som de på många sätt kunde hitta i kriminaliteten. På frågan om vad som håller de kvar i kriminaliteten svarar de flesta av våra intervjupersoner att det handlar om utanförskapet till samhället och att tjäna ”snabba pengar”. Några av intervjupersonerna beskriver hur de i perioder har börjat med ett vanligt arbete men att de inte har klarat av att upprätthålla sin livsstil på den lönen som de har tjänat. Då är det lättare att fortsätta begå kriminella handlingar för att få mer pengar och få dem snabbare. Hirschi (1969) talar om åtagande när han förklarar de sociala band som en individ kan ha till samhället i sin kontrollteori. Åtagande syftar till hur man väger för- och nackdelar utifrån sitt avvikande beteende. Har man mycket att förlora i exempelvis arbete och utbildning är risken mindre att man avviker i sitt beteende då man inte vill förlora det man byggt upp. Vi tar stöd i detta resonemang när vi tolkar hur våra intervjupersoner tänker kring ”snabba pengar”. De har inte lagt ner mycket tid på en legitim sysselsättning eller hunnit bygga upp den trygghet ett arbete kan innebära och ser inte att de har något att förlora. De värderar vinsten med att tjäna snabba pengar högre än risken att förlora sitt arbete.

Hirschi (1969) använder även begreppet tro i sin kontrollteori. Han beskriver att tron på samhällets normer och värderingar är betydande då det annars finns en stor risk att man avviker i sitt beteende och sina handlingar. Då intervjupersonernas drivkraft ligger i ”snabba pengar” kan vi tolka det som att en tro på samhällets normer och värderingar saknas i den utsträckning då de väljer att offra det arbete de har. De har inte tålamodet att invänta en lön på laglig väg och får de chansen till att tjäna mer pengar olagligt tar de hellre den.

Hagen och McCarthy (Nilsson, 2002) beskriver att den största anledningen till att man begår brott baseras på uppväxten och dess levnadsförhållanden. Denna forskning stödjer till stor del det våra intervjupersoner säger. Framförallt de som beskriver hur vägen in i kriminalitet till stor del berodde på hur deras uppväxt varit och vilken klasstillhörighet de haft, resonemang som vi har utvecklat mer under kategorin 5.1 Vägen in. Någon beskriver att de inte fått pengar eller leksaker på grund av familjens religion exempelvis. Detta är något som mest troligt lever med dem i den kriminella livsstilen då de plötsligt har råd med det som de aldrig fick som barn. En av våra intervjupersoner berättar just hur viktigt det var för honom att kunna ge sina barn allt det han själv inte fick som liten men för att kunna ge barnen det så var han tvungen att få tag på pengar på olaglig väg. Vi tar avstamp i spänningsteorin när vi tolkar denna del. Det benämns där att de flesta individer i samhället har en acceptans gentemot de kulturella målen som finns och att de arbetar sig fram för att nå dem (Featherstone & Deflem, 2003). För vissa människor finns acceptansen kring de kulturella målen men en tydlig avsaknad av legitima medel för att nå dem och man använder sig då av en strategi som benämns som innovativ. Vi menar att det blir tydligt att våra intervjupersoner använder sig av den innovativa strategin då de hellre tjänar snabba pengar för att på så sätt kunna skaffa sig det som de vill ha. Utifrån detta kan vi se att det värderas högre att kunna ha råd att köpa det man vill ha än att ha ett lagligt arbete.

5.2.3 Sammanfattning av den kriminella livsstilen

Våra intervjupersoners drivkraft till att upprätthålla sig i den kriminella livsstilen har visat sig främst handla om tillhörighet och snabba pengar. Då de flesta beskrivit en känsla av avvikelse under uppväxten har den kriminella gemenskapen givit dem ett sammanhang där de passade in. De snabba pengarna har många av våra intervjudeltagare beskrivit som den viktigaste drivkraften och känslan av att kunna skaffa sig det de inte fick som barn eller det de inte har tillgång till genom laglig väg.

5.3 Vägen ut

5.3.1 Vändpunkter och exitprocesser

Vi nämner i vårt urval att det är kriminalvårdsklienter vi valt att intervjua. Det betyder att alla våra intervjupersoner har en pågående övervakning, antingen efter ett fängelsestraff eller att de är dömda till en skyddstillsyn. Våra intervjupersoner skiljer sig dock en del i hur de ser på sin kriminalitet. Någon upplever sig vara fri från kriminalitet medan de flesta anser sig vara

vid ett vägskäl där de inte identifierar sig som kriminella men inte heller som icke-kriminella.

Vid frågan om hur livet ser ut idag så svarar en av våra intervjupersoner:

Idag så är väl livet lite mer spillror kan man väl säga. Jag ser ju liksom inte mig i en kategori eller roll någonstans, såhär i en förortsfamilj eller så. Utan det är ju mer... Åhh, som sagt, massa bitar som jag inte liksom fått ihop till en och samma... ett och samma tal om man säger så.

I citatet ovan försöker intervjupersonen formulera hur han ser på sitt liv idag. Han berättar att han upplever en svårighet i att försöka få ihop sitt gamla och nya liv. Det gamla livet som var ett liv i kriminalitet och det nya livet där han försöker leva utan kriminalitet. I tidigare forskning har man granskat vägen ut ur kriminalitet och då använt sig av begreppet exitprocesser (Hedin, Herlitz & Kuosmanen, 2006). Forskarna förklarar begreppet exitprocess som den stund då en kriminell person inser att en förändring måste ske. Den stunden kan handla om att personen är rädd för att förlora något, blir avskräckt eller helt enkelt att ett beslut har mognat fram. Carlsson (2014) använder sig istället av begreppet vändpunkt och menar att det är en nyckel till att individer tar sig ur kriminalitet. Dessa vändpunkter kan vara att skaffa sig en familj, ett jobb eller någon liknande stor händelse. Att till exempel skaffa sig ett jobb kan innebära bättre självkänsla, ett nytt socialt umgänge och en plikt känsla som till slut leder till att individen inser att en förändring måste ske. De flesta av våra intervjupersoner upplever att de har hittat sin vändpunkt då några av de har jobb och andra har viktiga anhöriga i sitt liv som hjälper de att vara motiverade. Carlsson (2014) menar dock att det inte är så enkelt som att bara hitta vändpunkten och vi kan genom tidigare forskning se att det även krävs en känsla hos individen att något måste förändras (Hedin, Herlitz & Kuosmanen, 2006). Att skaffa sig en familj innebär inte automatiskt att du tar dig ur kriminalitet utan det kan oftast behövas mer än så för att ta det definitiva klivet. Kanske behöver du vara med om en situation där du riskerar att förlora din familj eller ditt jobb för att inse hur viktigt det är för dig.

Någon av våra intervjupersoner har däremot kommit till insikt att något måste förändras i deras liv men att det än så länge bara handlar om en tanke och att de har svårt att se hur det ska fungera i praktiken. Vi tar stöd av Hirschis (1969) teori om vikten av att individen har starka sociala band till det traditionella samhället och kan med det tolka det som att det finns en tydlig konflikt för våra intervjupersoner att lämna något gammalt och ge sig in i något nytt. Många av dem har tidigare saknat de sociala band till samhället som kanske krävs för att inte

syssla med kriminalitet och Hirschi (ibid.) poängterar hur viktigt det är att tro på det sammanhang man befinner sig i och de värderingar som existerar där. För våra intervjupersoner verkar det finnas en utmaning som handlar om att hitta en tro på deras nya livsstil och en tro på de värderingar som finns i samhället och som de behöver förlika sig med. En av våra intervjupersoner berättar att han försöker leva efter samhällets värderingar men känner en tomhet inom sig. En tomhet därför att hans värderingar inte stämmer in på det som han försöker leva efter och han berättar därför att det ibland kan vara svårt att motivera sig till att leva efter värderingar som man inte tror på.

5.3.2 Intermittency

Som vi nämner ovan befinner sig några av våra intervjupersoner mitt emellan ett gammalt och ett nytt liv. Forskning visar att det är vanligt att personer som lever ett långt liv i kriminalitet har ett avbrott i livet där de inte begår kriminella handlingar (Carlsson, 2014). Vi har sett ett tydligt mönster av detta bland våra intervjupersoner då en stor del beskriver att de har tagit avstånd från brottsligheten under en period och levt ett liv som de själva benämner som ett ”Svensson-liv”. Citatet nedan beskriver en av intervjupersonernas tid i livet då han levde som icke kriminell.

Jag var med i facket, jag var jämställdhetsansvarig, jag tog hand om ungdomarna, jag var handledare till dem på gymnasiet, gick på frukostmöten med magistrarna och... Jag menar, jag har ju varit en del av samhället...de senaste tio åren då va, 2007–2016 där. Men... *suck* ändå har jag fallit tillbaks till att sälja droger när jag blev av med jobbet då va. Så att det... Ja, det är ju det jag kan bäst. Det är ju droger och kriminalitet.

Denna typ av avbrott i den kriminella karriären benämner Carlsson (2014) med begreppet ”intermittency”. Intermittency kan förklaras med just det att man tar en paus i sitt kriminella liv och slutar att utföra brott en period eller att man väljer att sluta begå brott helt. Andra intervjupersoner har också berättat att de hållit sig ifrån kriminaliteten under några års tid men att de senare fallit tillbaka då det är ”snabba pengar” som har lockat dem tillbaka till kriminaliteten samt den kriminella identiteten. Dessa två faktorer är just det som många av våra intervjupersoner nämner som de största drivkrafterna till ett kriminellt liv, se kapitel 5.2.2 Den kriminella drivkraften. I spänningsteorin så förklaras det att tjäna snabba pengar är ett sätt för individen att nå de kulturella mål som finns i samhället (Hilte 1996). Utifrån det så kan vi förstå det som att våra intervjupersoner dras tillbaka till kriminaliteten och de snabba

pengarna för chansen att snabbt kunna nå upp till de kulturella målen. Vi har tydligt sett hur viktigt det är för en före detta kriminell person att få en ny tillhörighet i samhället för att helt kunna lämna kriminaliteten vilket stöds av Hirschi (1969) som betonar vikten av att känna anknytning till betydelsefulla andra. En av intervjupersonerna beskriver att anledningen till att han sökte sig från kriminaliteten var att han ville känna sig inkluderad i samhället. Trots att han började arbeta och levde ett, vad han själv kallar, normalt liv upplevde han att han ändå fick stämpeln ”brottsling”. Detta tolkar vi med hjälp av Beckers (2006) stämplingsteori där han beskriver hur samhället ger den avvikande personen, i detta fall den kriminella, en stämpel. Våra intervjupersoners svar visar tydligt på hur svårt det är att komma in i samhället igen om man en gång har avvikit som beskrivs i tidigare avsnitt

5.3.3 Livet utan kriminalitet

Som vi nämnt tidigare så identifierar sig intervjupersonerna på olika sätt med kriminaliteten. Någon upplever sig ha lämnat det helt medan de flesta anser sig vara lite mitt i det med en ambition att ta sig ur. Vi frågade våra intervjupersoner vad ett liv utan kriminalitet skulle innebära för dem och några svarade då:

Jag kan säga att jag ser... jag ser ju.... Jag vill ju... jag vill ju hamna där, där jag jobbar och mår bra och är stolt över mitt liv och... kan ta en öl en fredagskväll och kan känna stolthet för att den här har jag tjänat ihop.

Nej men alltså bara enkelt. Du går upp, borta någon timma kommer hem till den... alltså du vaknar jämte en person som du vill vara med, du gör dig redo för dagen. Sen kommer du hem till den personen. Den personen du vill vara med. Typ. Bara enkelt.

Det innebär ju stabilitet men det innebär ju också lite tristess. Det är dags att växa upp nu va. Sluta hålla på som jag. Jag kan inte hålla på så längre, jag är snart 50 år gammal.

Som vi ser i citaten ovan så är det framförallt lugnet och enkelheten som intervjupersonerna menar att ett liv utan kriminalitet innebär. De beskriver ett liv som kanske blir tråkigt i vissa lägen då deras sätt att söka lust och kickar har inneburit att göra olagliga saker. Samtidigt verkar det vara just det som de söker, ett liv som rullar på och där vardagen och rutinerna får ta plats. Vi ser här en ambivalens hos intervjudeltagarna vilket stöds av Beckers (2006) stämplingsteori. Personer med ett avvikande beteende kan se på sin omgivning och fördöma deras liv som trist och inrutat men som samtidigt faktiskt vill ha just det. De vill helt enkelt

byta ut sitt oroliga och osäkra liv mot ett inrutat familje- och arbetsliv. Intervjupersonerna nämner även vikten av att ha ett stöd, ett nära stöd som de kan lita på. En formulerar tydligt vikten för honom att ha någon som finns där och som stannar kvar även när pengarna och knarket är slut. Också i forskning kan vi se hur viktigt det är för personer att ha ett nära stöd för att kunna ta sig ur kriminalitet (Hedin, Herlitz & Kuosmanen, 2006). Även om personen själv bestämmer sig för att sluta med kriminaliteten så är stödet avgörande för att personen ska kunna ha kvar motivationen att leva ett liv helt utan kriminalitet.

5.3.4 Sammanfattning av vägen ut

När vi tittar på våra intervjupersoners berättelser om vägen ut ur kriminaliteten kan vi se att det skiljer sig en del. Någon anser sig ha lämnat kriminaliteten bakom sig medan andra befinner sig mitt i det. De berättar om olika vändpunkter i livet och insikter om att något måste förändras i deras liv. Många av intervjupersonerna har haft en period i livet när de har levt "Svensson-liv" som de själva benämner det. Forskning benämner detta som intermittency och menar att de kriminella ofta väljer att gå tillbaka till livet som kriminell för att det är det livet som de känner sig mest trygga i. Ett liv utan kriminalitet innebär trygghet och enkelhet för våra intervjupersoner men de pratar också om en rädsla för tristess. Avslutningsvis betonar de vikten av att ett bra stöd för att kunna upprätthålla motivationen till att leva ett liv utan kriminalitet.

6. Avslutande diskussion och sammanfattning

6.1 Sammanfattning

Syftet med vår studie var att utifrån kriminellas egna berättelser belysa vilka faktorer som är betydelsefulla för deras väg in i kriminalitet, tiden i kriminalitet och vägen ut. Kriminalitet är ett ämne som är väl utforskat och vårt resultat bekräftar till stor del det som andra även har kommit fram till. Vårt resultat visar på att det finns mönster i de faktorer som de kriminella belyser som viktiga för deras olika vägar in i kriminalitet, att upprätthålla en kriminell livsstil samt vägen ut ur kriminalitet. Resultatet visar också på att det finns undantag från detta mönstret i några av våra intervjupersoners erfarenheter. Många benämner uppväxten som den avgörande viktigaste tiden då de redan här kände sig avvikande och upplevde att de inte passade in. Det var i unga tonår som de flesta gjorde sin första lagöverträdelse och de beskriver det som ett sätt att försöka passa in eller skaffa sig saker som andra har. Det finns

också de som har haft en bättre uppväxt med höginkomsttagande föräldrar och deras vägar in i kriminaliteten har därför sett ut på ett annat sätt. För den ena av dessa två kunde vi se att det var gruppsyck som ledde honom in i kriminaliteten och för den andra kan vi inte hitta någon tydlig faktor som styrker varför han har hamnat i ett avvikande beteende och valt att begå brott.

Vårt resultat visar på att våra intervjupersoner främst stannar kvar i kriminalitet på grund av de snabba pengarna. De flesta berättar att det är känslan av att nu kunna skaffa sig saker de inte hade råd med som barn som driver dem vilket bekräftar det som även andra forskare har kommit fram till. Vidare menar de att det är i den kriminella världen som de känner sig hemma och att det ger de en slags trygghet. Vi har även kommit fram till att det inte är lätt att ta sig ur kriminalitet trots att man känner sig motiverad och vill lämna den livsstilen. Kritiken vi har till oss själva är att vårt urval inte har varit tillräckligt omfattande vilket gör att våra resultat blir svåra att generalisera. Då vi har riktat vårt urval och valt män i liknande åldrar med en snarlik brotthistoria, förutom något undantag, så var vi införstådda redan från början med att vårt resultat skulle kunna komma att följa ett mönster.

6.2 Avslutande diskussion

Tidigt i urvalsprocessen fick vi reda på att kvinnor som målgrupp skulle vara svårt att få tag på. Vi blev också rekommenderade att utesluta ungdomar då vårt syfte med studien skulle kunnat riskera deras förändringsarbete åt ett negativt håll. Vi har därför funderat kring vilket resultat studien hade fått om våra intervjupersoner även hade bestått av kvinnor och ungdomar under 25 år. Frågan vi ställer oss är om dessa grupper skulle ge oss samma svar i intervjuerna. Vi tror inte att det skulle bli någon skillnad i svaren när det handlar om att tillhöra en grupp, viljan till att få rutiner i vardagen trots drivkraften att tjäna snabba pengar samt andra faktorer som våra intervjupersoner uppgett som motivation till att hålla sig kvar i kriminaliteten. Detta kan vi bara spekulera i. Dock kan vi konstatera att om vi hade valt att inkludera ungdomar hade vi nog troligtvis fått rikta vår studie till att titta enbart på vägen in då denna grupp ännu inte kommit så långt i sin kriminella bana. Utifrån det resultat vi idag har i vår studie kan vi inte se några faktorer som vi tror att inte kvinnorna skulle blivit påverkade av. Vi är medvetna om att det skulle kunna tillkomma andra faktorer som inte blivit nämnda i denna studie. Detta är givetvis bara våra egna fria tankar och resonemang.

Det resultat vi har kommit fram till tycker vi är viktigt då det framförallt belyser en känsla av utanförskap för våra intervjupersoner från barndom fram till vuxen ålder. En känsla av att inte vara som alla andra som har hängt med från skoltiden och sedan genom livet. Genom att belysa denna känsla och hur viktig roll den spelar så menar vi att vi samtidigt belyser vikten av att framför allt yrkesverksamma inom socialt arbete bär detta med sig. En skolkurator som ser en elev som avvikande, en socialsekreterare som ser ett barn som utanför med sämre resurser eller en frivårdsinspektör som möter en klient med en kriminell identitet som känner sig utanför i samhället. Alla dessa och många fler behöver ha kunskap om vad ett sådant utanförskap kan medföra för konsekvenser för den enskilda individen och samhället i stort. Vi funderar på vad som hade hänt om de fick en annan hjälp i skolan? Vad hade hänt med dessa personer om de redan som barn kunde få hjälp att förstå varför de inte var precis som alla andra, hur hade deras liv sett ut idag? Vår upplevelse är att ett stökigt barn oftast hanteras som just ett stökigt barn. Kanske genom att få lämna klassrummet eller att få undervisning i ett annat rum. Vi har sett genom vår studie att ett stökigt barn, kan betyda så mycket mer och kan utvecklas till en kriminell livsstil utifrån känslan av att inte passa in.

Vi båda önskar att yrkesverksamma personer runt barn ska bli mer uppmärksamma. Våga fråga, våga störa, våga vara den som står på de stökigas sida. Kanske är det just att någon bryr sig och finns där som kan hjälpa just det barnet att inte gå den vägen som våra intervjupersoner har gjort. När vi stängt av våra bandspelare så var det en intervjuperson som sa: "Jag kunde lika väl ha blivit den som lyckats men eftersom ingen orkade med mig så blev detta mitt öde". Ett citat som vi tycker belyser problematiken. De flesta av oss har säkert haft en stökig klasskompis i skoltiden och vet hur jobbigt det kan vara. Vi är medvetna om den svårighet som finns med att kunna skapa en bra balans mellan ett bra klimat i klassrummet samt att se alla barn. Om vi kan förmedla en tanke hos er alla att inte bara avfärda barnet som ett stökigt barn, utan tänka en extra gång, kanske det kan vara det som hjälper just det barnet.

Vidare funderar vi mycket på vad samhällets prylhysteri gör för oss människor. Vi har sett i vår studie vilka klyftor det skapar och vilket avstånd som bildas mellan de som har råd och de som inte har det. Det finns nästan en outtalad regel som säger att man ska åka utomlands på semester minst en gång om året, man ska ha ett gymkort som kan kosta flera hundra kronor i månaden och man ska gärna ha en dyr bil och den senaste mobiltelefonen. Vi matas ständigt med marknadsföring om kläder och andra prylar som man bara måste ha och barn i unga åldrar jämför vem som har nyast och bäst mobiltelefon. Det är inte bara att man har en

mobiltelefon för att kunna ringa hem utan många gånger är det för att man vill passa in. Det handlar mycket om det stora och det dyra men även om det lilla som att ha med sig frukt till fruktstunden i skolan eller att kunna ha matsäck med sig på skolutflykten. Sverige är ett av världens rikaste länder men samtidigt vet man att det finns barn som stannar hemma från kompisens födelsedagskalas för att de inte har råd att köpa en födelsedagspresent. Som vi kan se i vårt resultat så kan man redan som barn uppleva ett utanförskap bara genom känslan av att man inte har råd med saker som andra har. Det är sorgligt att tänka att saker som är så naturligt för en del, kan vara helt omöjligt för andra. Våra intervjupersoner berättar att det är just känslan att inte ha det som andra har, som ledde de in i kriminaliteten första gången. Ett snatteri av en frukt för att man inte hade någon med sig som sedan slutar i många år i fängelse och ett register med många och grova brott. Visst vet vi att så här inte är fallet för alla, men bevisligen för någon och det är någon för mycket. Detta är så aktuellt. Inte minst nu när vi skriver denna uppsatsen och julen står för dörren. Vi vill skicka med en tanke till er som läser. Inventera er egen prylgarderob; hur mycket av de prylarna, kläderna, sakerna behöver du? Och hur mycket har du skaffat dig för att det är något "som alla har"?

7. Referenser

Andersson, G & Svärd, H. (2008). Etiska reflektioner. I Meeuwisse, A & Svärd, H & Eliasson-Lappalainen, R & Jacobsson, K (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur

Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: G. Ahrne & P. Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Aspers, P. (2007). Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtidigt. Malmö: Liber

Becker, H. S. (2006). *Utanför: avvikandets sociologi*. Lund: Arkiv

Brottsförebygganderådet (2009). *Orsaker till brott bland unga & metoder att motverka kriminell utveckling- en kunskapsinventering*.

https://www.bra.se/download/18.1ff479c3135e8540b2980001575/1371914736934/2009_orsaker_till_brott_bland_unga.pdf [2017-11-02]

Brottsförebygganderådet (2017). *Kriminalstatistik 2010 - återfall i brott*

https://www.bra.se/download/18.62fc8fb415c2ea106932e8c/1497243801913/Sammanfattning_aterfall_slutl_2003-2010.pdf [2017-12-14]

Brottsrummet.se (xxx). *Brottsutvecklingen*

<http://www.brottsrummet.se/sv/brott-och-statistik> [2017-12-14]

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Carlsson, C. (2014). *Continuities and Changes in Criminal Careers*. Diss. Stockholm: Stockholms Universitet

Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I: G. Ahrne & P. Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Featherstone, R. & Deflem, M. (2003). *Anomie and Strain: Context and Consequences of Merton's Two Theories*. *Sociological Inquiry*, 73 (4): 471-89

Hedin, U-C, Herlitz, U & Kuosmanen, J. (2006). Exitprocesser och empowerment - en studie av sociala arbetskooperativet vägen ut - projektet, Rapport 19 Kriminalvårdens forskningskommitté. Norrköping: Kriminalvården

Hilte, M (1996). *Avvikande beteende - en sociologisk introduktion*. Lund: Studentlitteratur

Hirschi, T (1969). *Causes of delinquency*. Berkley: University of California Press

Kalman, H. & Lövgren, V. (2012). Etik i forskning och etiska dilemman. I Kalman, H. & Lövgren, V. (red.) *Etiska dilemman- Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups

Nilsson, A (2002). *Fånge i marginalen: uppväxtvillkor, levnadsförhållanden och återfall i brott bland fångar*. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet. Kriminologiska institutionens avhandlingsserie, 8

Nilsson, A & Estrada, F (2009). *Kriminalitet och livschanser: uppväxtvillkor, brottslighet och levnadsförhållanden som vuxen*. Stockholm: Arbetsrapport/ Institutet för framtidsstudier 2009:20

Polisen (u.å). *Ungdomsbrott - fakta*
<https://polisen.se/Lagar-och-regler/Om-olika-brott/Fakta-om-ungdomsbrott/> [2017-12-14]

Presser, L (2010). Collecting and Analyzing the Stories of Offenders. *Journal of Criminal Justice Education*. 21 (4)

Ring, J. & Westfelt, L. (2012) *Återfall i brott- mönster i risken för återfall i brott bland lagförda personer* (Rapport 2012:15). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://www.bra.se/download/18.22a7170813a0d141d2180005771/1371914740908/2012_15_Aterfall_brott.pdf

Sivertsson, F, & Carlsson, C. (u.å.). Continuity, Change, and Contradictions: Risk and Agency in Criminal Careers to Age 59. Revised manuscript resubmitted to Criminal Justice and Behavior.

Thomassen, M. (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion i vetenskapsfilosofi*. (1:a upplagan). Malmö: Gleerups.

Åkerström, M. (1983) *Crooks and Squares. Lifestyles of Thieves and Addicts in Comparison to Conventional People*. Studentlitteratur, Lund

Öberg, P. (2011). Livshistorieintervjuer. I: G. Ahrne & P. Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Vi heter Elina Erlandsson och Mimmi Isacson och vi skriver C-uppsats på Socialhögskolan vid Lunds Universitet. Uppsatsen och intervjuerna syftar till att belysa kriminella personers upplevelser av vad de behöver för att kunna och vilja ta sig ur kriminalitet. Genom att intervjua er och få fram era upplevelser vill vi belysa viktiga faktorer som ni anser kan vara till hjälp. Att delta i denna studie är frivilligt och när ni helst känner får ni avbryta er medverkan eller välja att inte svara på våra frågor.

Vårt insamlade material från intervjuerna kommer att avidentifieras och det är endast vi som kommer att ta del av det som ni berättar för oss. Det ni säger i intervjun kommer endast att användas till denna uppsats. Intervjun kommer även att spelas in på band men inspelning samt anteckningar vi gör kommer att förvaras på ett sätt där bara vi får tillgång till dem. När uppsatsen är klar kommer den att publiceras via universitetet. Ni kommer då få chans att läsa den.

Om du har några frågor är du välkommen att höra av dig på mail XXXX eller telefonnummer XXXX.

Vänliga hälsningar

Elina Erlandsson & Mimmi Isacson

Bilaga 2

Intervjuguide

- Berätta lite om din bakgrund.
(Ålder, familj, utbildning, yrke, försörjning)
- Hur hamnade du i kriminalitet?
(Debutålder, första lagöverträdelser, hur var vägen in)
- Vilka konsekvenser har kriminaliteten medfört?
(skulder, fängelsestraff, relationer, yrkesliv, missbruk)
- Vad håller dig kvar i kriminaliteten?
(Pengar, gängtillhörighet, status, missbruk)
- Hur ser ditt liv ut idag?
(försörjning, relationer, yrke, missbruk, polisen, lagöverträdelser)
- Hur ser din relation till samhället ut?
(utanförskap, svåruppnåeligt, normer, insatser)
- Vad behöver du för att vilja ta dig ur kriminaliteten?
- Vad behöver du för att kunna ta dig ur kriminaliteten?
(insatser från myndigheter, mer förståelse, vänner)
- Vad innebär ett liv utan kriminalitet för dig?
- Har du något som du tycker är viktigt som jag har glömt att fråga om?

Följdfrågor vi tänker att vi ska använda oss av:

- Kan du berätta mer om det?
- Har jag förstått dig rätt...?
- Kan jag sammanfatta det du har sagt så här...?
- Så du menar att...?
- Kan du beskriva hur det kändes?